

เอกภาพบนความหลากหลาย : แนวคิดการพัฒนาสังคมไทยสมัยหลังนวยุค

Unity over Diversity: Concepts for the Development of Thai Society in the Postmodern Era

รัชฎาพร เกตานนท์*
Ratchadaporn Ketanon*

Received: 21 February 2023 / Revised: 23 April 2023 / Accepted: 17 June 2023

บทคัดย่อ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีลักษณะของความหลากหลายสูง กล่าวคือ มีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยประชาชนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งแต่เดิมมาคนไทยได้อยู่ร่วมกันในดินแดนขวานทองอันสงบสุขนี้มาอย่างช้านาน แต่ในสมัยหลังนวยุคนี้กลับพบว่ามีสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงเกิดขึ้นในบ้านเมืองของเรามากมายที่มีสาเหตุปัจจัยหลักมาจากความขัดแย้งทางความคิดที่มีผลมาจากความแตกต่างหลากหลายของความเป็นพหุวัฒนธรรมที่ยากต่อการสร้างความเป็นเอกภาพแบบอันหนึ่งอันเดียวกันทางความคิดได้

รัฐบาลไทยภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้เห็นความสำคัญของการลดความขัดแย้ง และสร้างแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อสร้างเอกภาพให้กับคนในชาติให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ภายใต้แนวคิดการสร้างเอกภาพบนความหลากหลาย เสริมสร้างความสามัคคี ประองดอง สมานฉันท์ เพื่อหวังจะลดความขัดแย้งทางความคิดของคนในชาติลง เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนทัศน์สมัยหลังนวยุค เราจึงต้องเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงและยอมรับกระบวนทัศน์ใหม่ ตลอดจนค้นหาวิธีใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาคความขัดแย้งนี้ขึ้น ซึ่งความคิดในการสร้างความเป็นเอกภาพโดยการเน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตามความหมายเดิม อาจต้องเปลี่ยนไปเป็นการสร้างความเป็นเอกภาพบนความหลากหลาย สร้างความสามัคคี ความปรองดอง สมานฉันท์ โดยใช้กระบวนกรประชาธิปไตยในสมัยหลังนวยุคเป็นตัวขับเคลื่อน เพื่อลดความยึดมั่นถือมั่นในตนเอง ยอมรับความแตกต่าง เข้าใจความเปลี่ยนแปลง เคารพความเห็นที่หลากหลาย และมองความเป็นอื่นได้อย่างเข้าใจและสงบสุข เหล่านี้จะเป็นหนทางในการแก้ปัญหาคความขัดแย้งในสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : เอกภาพ/ ความหลากหลาย/ หลังนวยุค/ สังคมไทย /ประชาธิปไตย

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

E-mail: kimketanon@hotmail.com

*Asst. Prof. of Department of Foundation Education, Faculty of Education, Silpakorn University,

E-mail: kimketanon@hotmail.com

Abstract

Thailand, as a country in the ASEAN Community, and, Thailand is another country that is characterized by high diversity, that is, there is a multicultural society consisting of people of various races, religions, languages and cultures. With these diversities, Thai people live peacefully a long time ago. But in the latter period, this era was found that many violent conflicts occurred in Thailand, which have the main cause of the conflicts of ideas that are caused by a variety of multicultural differences which is difficult to create a unified unity of thought

The Thai government under the leadership of Prime Minister General Prayut Chan-o-cha has seen the importance of reducing conflict and create a way to solve problems to unite the people in the nation to be united. Under the concept of creating unity on diversity, strengthen unity, reconciliation in hopes to reduce conflicts of opinion among people in the nation to conform to the postmodern paradigm. This paradigm shift greatly affects the thinking and lifestyle of humans today. So we must learn to change and accept new paradigms as well as finding new ways to resolve this conflict. The idea of creating unity by emphasizing unity in its original meaning may have to change to building unity over diversity. Create unity, reconciliation, reconciliation by using the democratic process in the postmodern era as a driver to reduce self-confidence, accept the difference, understand the change, respect various opinions and able to see other things with understanding and peace. These will be a way to solve conflicts in Thai society sustainably.

Keywords: unity/ diversity/ postmodernism/ Thai society/ democracy

บทนำ

สืบเนื่องจากสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงในบ้านเมืองในช่วงก่อนที่รัฐบาลนำโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีจะเข้ามาบริหารประเทศ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ จึงได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ให้เป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐบาลที่จะต้องสร้างให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ โดยให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการระงับยับยั้งความแตกแยก ยุติการใช้กำลังและอาวุธสงครามในการก่อความรุนแรง มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ซึ่งก่อให้เกิดความไม่สงบในประเทศ ตลอด 8 ปี ที่ผ่านมารัฐบาลยังคงให้ความสำคัญแก่การขับเคลื่อนการดำเนินการเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพ เพื่อลดเงื่อนไขความขัดแย้งเพื่อให้ประเทศมีความสงบสุขบนพื้นฐานของความรู้รักสามัคคี ปรองดอง สมานฉันท์ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560)

สังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วยประชาชนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม แต่โลกในสมัยยุคที่ผู้คนได้รับอิทธิพลความคิดจากปรัชญาปฏิญญานิยมที่เน้นเหตุผลและความเชื่อในเชิงวิทยาศาสตร์เชื่อในความเป็นหนึ่งเดียวสากล ส่งผลให้กระบวนการปกครองบ้านเมืองที่ผ่านมาให้ความสำคัญไปที่การรวมศูนย์หรือการสร้างเอกภาพ โดยเน้นหาวิธีที่จะทำให้คนไทยคิดและเชื่อในแบบเดียวกัน ด้วยหวังและเชื่อว่าเมื่อคนไทยมีวิถีคิดและความเชื่อที่เหมือนกันๆ กันแล้ว จะทำให้สังคมลดความแตกแยกลงได้ หากแต่จากความจริงในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่ายังบังคับก็ยังแตกแยก ยิ่งเกิดการปลุกเร้าและเรียกร้องให้คำนึงถึงความหลากหลายมากขึ้นๆ ด้วยเหตุที่จะพยายามรวมชาติหรือปลุกฝังความแตกต่างแต่ไม่แตกแยกด้วยการกระทำที่เน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วยคำว่า “เอกภาพ” (Unity) นี้ กลับทำให้ผู้คนยิ่งแตกแยก แบ่งฝักแบ่งฝ่าย ไม่ลงรอยกัน ซึ่งดูเหมือนจะยิ่งทำร้ายแยะ รังแต่จะทำให้สังคมไทยห่างไกลคำว่าอันหนึ่งอันเดียวกันตามที่คาดหวังออกไปทุกที ดังนั้นการพัฒนาที่เอาแต่เน้นความเป็นเอกภาพด้วยการบังคับให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางด้านความคิด ความเชื่อ และการกระทำนั้นนอกจากจะเป็นสิ่งที่เกิดได้ยากแล้วนั้น ผลของมันกลับสะท้อนให้เห็นว่า ยิ่งบังคับยิ่งแตกแยก ดังนั้น การจะทำให้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมสูงนี้เกิดขึ้นได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือต้องส่งเสริมแนวคิดให้ประชาชนคนไทยยอมรับในความหลากหลาย เคารพความแตกต่าง ซึ่งต้องไม่ใช่คำว่าเอกภาพที่เน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นเครื่องมือ การดำเนินตามแนวนโยบายของรัฐบาลประเทศไทยดังที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นการปรับเปลี่ยนการพัฒนาภายใต้แนวคิดของกระบวนการทัศน์ใหม่ในสมัยหลังยุคซึ่งเชื่อในเรื่องของความหลากหลาย แนวคิดการสร้างเอกภาพในความเป็นหนึ่งเดียวกันอาจต้องเปลี่ยนมาเป็นการสร้างเอกภาพบนความหลากหลายตามวิสัยทัศน์ของประชาคมอาเซียน เปลี่ยนจาก Unity สู่ Harmony โดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยในสมัยหลังยุคเป็นตัวขับเคลื่อน ดังนั้นนโยบายการสร้างเอกภาพบนความหลากหลายจึงเปลี่ยนมาเน้นการสร้างสามัคคี ปรองดอง สมานฉันท์ของคนในชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลได้ จะต้องทำอย่างไร จะมีวิธีการใด เราจะต้องใช้สิ่งใดเป็นเครื่องมือใดที่จะทำให้สังคมเกิดการพัฒนารายใต้บริบทของความเป็นไทยที่หลากหลายและเป็นพหุสังคมในโลกของหลัง

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2566)

สมัยใหม่ได้นั้น สิ่งที่จะต้องพิจารณาก็คือแนวความคิดในเรื่องของกระบวนการพัฒนาในหลังนวยุค บทความนี้จึงขอเสนอแนวคิดการสร้างเอกภาพบนความหลากหลายเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมไทย ในสมัยหลังนวยุคที่เหมาะสมกับบริบทไทย ซึ่งจะขอเสนอตามที่ได้เรียบเรียงมาในบทความตามลำดับ ดังนี้

การเปลี่ยนผ่านจากนวยุคสู่หลังนวยุค

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมหลังนวยุค นั้นหมายความว่าเราได้ผ่านสังคมนวยุค (Modernism, Modernity, Modernization) กันไปแล้ว ซึ่งจะขอกล่าวถึงยุคของนวยุคแต่เพียงสั้นๆ เพื่อทำความเข้าใจเป็น พื้นฐานต่อความเข้าใจในหลังนวยุค ดังนี้

นวยุค คือ ยุคของความทันสมัย (Modernism) เริ่มมีมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 5 ซึ่งเป็นยุคของการ ปฏิวัติวิทยาศาสตร์ในช่วงหลังยุคของการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ในยุโรป คำว่า Modern มีที่มาจากภาษาละติน คำว่า “modernus = modern” แปลว่าสมัยใหม่ หรือทันสมัย ซึ่งรากฐานทางความคิดนี้เกิด จากการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของผู้คนในสมัยนั้น ที่เปลี่ยนจากการเชื่อศรัทธาในพระเจ้าทุกอย่าง เปลี่ยนไป เป็นการเชื่อมั่นในตัวมนุษย์ เกิดการแสวงหาความรู้ความจริงสิ่งสากลในโลกตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นด้วยการคิดเชิงเหตุผล พยายามค้นหาความรู้ ทำความเข้าใจสิ่งทั้งหลายด้วยจิตหรือปัญญา โดยมีความเชื่อมั่นตาม แนวคิดของมนุษยนิยมว่า มนุษย์มีความสามารถและมีศักยภาพที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้ด้วยตัวเอง หาได้ขึ้นอยู่กับพระเจ้าแต่เพียงอย่างเดียวไม่ มนุษย์ในยุคนี้จึงมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเหตุผล และเชื่อในเรื่องการแสวงหาความรู้ความจริงในเชิงวิทยาศาสตร์ คือการค้นพบจากการปฏิบัติ พิสูจน์ ทดลอง และการใช้เหตุผล โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าโลกมีกฎเกณฑ์ และวิธีการทางวิทยาศาสตร์นี่เองที่เป็นวิธีการในการค้นพบกฎเกณฑ์ของโลก นวยุคจะเชื่อมั่นในวิทยาศาสตร์ว่าสามารถพิสูจน์ และแก้ปัญหาทุกอย่างให้แก่มนุษย์ได้ มนุษย์จะมีความสุขสมบูรณ์แบบในโลกนี้ได้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทำให้ชีวิตมนุษย์มีความสุขสบายและมีความสุขกับเทคโนโลยีและความรู้ที่ทันสมัย (นาวิณ พิชญวิศิษฏ์กุล, 2560) ซึ่งนวยุคนี้กินเวลายาวนานถึง 500 ปี เมื่อโลกเปลี่ยนผ่านกาลสมัยเข้าสู่ หลังนวยุค หรือที่รู้จักกันในนาม ศตวรรษที่ 21 หลังนวยุค (Post Modern) แปลว่า หลังสมัยใหม่ หรือนวยุค

กระบวนการพัฒนาหลังนวยุคมีรากฐานทางความคิดจากกระบวนการปรัชญาหลังนวยุคที่เชื่อในเรื่องของความเปลี่ยนแปลง หลังนวยุคจะมีความเชื่อที่แตกต่างและตรงข้ามกับนวยุค ในขณะที่นวยุคเชื่อในเรื่องของเหตุผลเชิงประจักษ์ ความรู้ความจริงได้มาจากการค้นพบจากการพิสูจน์ ทดลอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ที่ผ่านการค้นพบทางวิทยาศาสตร์แล้วคือความจริงที่เป็นสากล แต่หลัง นวยุคได้มอง กระบวนการค้นหาและตีความความจริงที่แปรเปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งจุดนี้เองถือเป็นรากฐานทางความคิดของ หลังนวยุค ที่ความเชื่อในเรื่องการค้นพบความจริงโดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้เปลี่ยนแปลงไป มิใช่ว่าจะไม่เชื่อในวิทยาศาสตร์เสียทีเดียว หากแต่เปลี่ยนความคิดไปว่า วิทยาศาสตร์อาจไม่ใช่เครื่องมือที่ใช้ในการ ค้นพบความจริงที่เป็นที่สิ้นสุดได้เสมอไป เพราะหลังนวยุคจะเชื่อในเรื่องของการเปลี่ยนแปลง เชื่อในเรื่องของความหลากหลายที่มาพร้อมกับความเป็นพลวัตทางสังคม ดังนั้น จึงไม่มีความรู้หรือความจริงใดที่เป็นสากล

ความรู้ความจริงเกิดจากการตีความในเชิงของภาษาที่อยู่ภายใต้บริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสังคม ซึ่งก็สามารถมีความเป็นอื่น และเป็นอื่นๆ ได้เสมอ ดังนั้น ความรู้ความจริง ความดีงาม ความถูกต้อง จึงเป็นสิ่งที่เราต้องพิจารณาผ่านสำนึกร่วมและอุดมการณ์ของสังคมประกอบด้วย กระบวนทัศน์การพัฒนาหลังนวยุคจึงไม่เชื่อว่าวิทยาศาสตร์จะเป็นคำตอบสุดท้ายของทุกอย่างได้อย่างสากล ดังที่เอมมานูเอล คานท์ (Kant, 1804 อ้างถึงใน ประทุม อังกูโรหิต, 2556) นักปรัชญาตะวันตกได้เคยกล่าวไว้ว่า “อย่าหลงใหลวิทยาศาสตร์เพราะวิทยาศาสตร์มิได้ให้ความจริง ให้เพียงสิ่งที่ประโยชน์ เราต้องใช้วิทยาศาสตร์รับใช้มนุษยในขอบเขตของศีลธรรมและศาสนา โดยใช้สำนึกร่วมของมนุษยชาติเป็นเกณฑ์” ด้วยความคิดนี้เองที่ทำให้การมองโลกหรือกระบวนทัศน์หลังนวยุคเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

หลังนวยุค จึงไม่เชื่อในเรื่องความจริงที่มีหนึ่งเดียว ปฏิเสธความเป็นสากล เพราะเชื่อว่าโลกคือพลวัตตลอดเวลา และเต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละวัฒนธรรมนั้นก็มีความรู้ ความคิด และความเชื่อตามเหตุผลของตนเอง คุณค่า ความดี ความงาม ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ต่างๆ จึงอยู่ภายใต้บริบททางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เราจึงไม่ควรจะตัดสินว่าอันไหนสิ่งใดดีที่สุดด้วยเกณฑ์ที่เป็นสากลหนึ่งเดียว สิ่งที่ดีที่สุดของสังคมหนึ่ง อาจจะไม่ดีสำหรับสังคมอื่นหรือคนอื่นก็ได้ ความคิดหลังสมัยใหม่ (postmodern) นี้เสนอให้ปฏิเสธความแน่นอน หนึ่งเดียว นักคิดหลังสมัยใหม่จึงปฏิเสธเรื่องสัจธรรมสูงสุดเป็นสากล โดยเห็นว่าอันติมมะสัจ (Ultimate Truth) หรือความจริงสูงสุดเพียงหนึ่งเดียวนั้นไม่มี เพราะโลกและสังคมคือพลวัตและสังคมดำรงอยู่ด้วยความแตกต่างหลากหลาย (diversity)

กระบวนทัศน์การพัฒนาหลังนวยุคจึงเป็นการมองโลกที่แตกต่างไปจากเดิม ชุดความคิดจะมีความแตกต่างจากยุคนวยุค เชื่อในความหลากหลาย ไม่ยึดติดกับความคิด ความเชื่อ ความรู้และวิทยาการแบบเดิม ความหลากหลายจึงเป็นกระบวนทัศน์ที่สำคัญของยุคหลังนวยุค การพยายามสร้างความเป็นเอกภาพแบบ Unity ที่มีความหมายในเชิงการมุ่งเน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยมีความคิดและความเชื่อเดียวกันไม่ใช่คำตอบของการขจัดความขัดแย้งในสังคมไทยในสมัยหลังนวยุคอีกแล้ว

เอกภาพ และความหลากหลายในสังคมไทย

มีผู้ที่กล่าวถึงความหมายของเอกภาพ ไว้หลากหลาย ดังต่อไปนี้

เอกภาพ หรือความเป็นเอกภาพตามความหมายของคำว่า Unity ในภาษาอังกฤษ หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เนื่องจากแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง ประกอบกันจนอยู่ในลักษณะหลอมรวมกันเป็นกลุ่มก้อน (ประเสริฐ ศรีรัตน, 2565)

เอกภาพ หมายถึง ความเป็นอันเดียวกัน การประกอบกันของส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่าง สมบูรณ์ กฎของเอกภาพเป็นสากล เป็นกฎของความสมดุล (Balance) กฎของการรวมกัน Cohesion) มีระเบียบ (Order) จากส่วนที่ใหญ่ที่สุดคือจักรวาล จนกระทั่งส่วน ที่เล็กที่สุดคือ อนุ ล้วนอยู่ในกฎของเอกภาพอันเดียวกัน องค์ประกอบ ศิลป์ เหมือนกับองค์ประกอบของชีวิต เป็นการสร้างเอกภาพขึ้นมา จาก ความสับสนยุ่งเหยิง จัดสรรสิ่งที่ขัดแย้งกันให้เข้ากันได้ (ชูลุด นิมเสมอ, 2565)

เอกภาพ ตามความเห็นของ ขวัญญา อุณหกานต์ (2562) กล่าวว่า คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความสอดคล้องกลมกลืนกัน และ สอ เสถบุตร (2565) กล่าวว่า เอกภาพ คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความสามัคคี เอกภาพ กลมกลืน

ดังนั้น เอกภาพจึงหมายถึง การประสานความสอดคล้องกลมกลืนกันให้เป็นหนึ่งเดียว ซึ่งความหมายก็จะเอนเอียงไปในทางการสร้างและให้ความสำคัญกับความเป็นหนึ่งเดียว

แต่ความเป็นสังคมไทย ดังที่ทราบกันอยู่แล้วว่า สังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมีความหลากหลายสูง ลำดับต่อไปผู้เขียนจึงเสนอประเด็นความหลากหลายเพื่อสร้างกรอบแนวคิดและความเข้าใจในบริบทสังคมไทยให้มากขึ้น ดังนี้

ความหลากหลายในสังคมไทย

มีผู้ให้คำนิยามและความหมายเกี่ยวกับความหลากหลายไว้มากมาย ดังเช่น

ความหลากหลาย (Diversity) คือ ความหลากหลาย ความต่าง ๆ นานา ความมากมาย ความต่างกัน เช่น เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ สังคม ศาสนา วัฒนธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา (ขวัญญา อุณหกานต์, 2562)

ความหลากหลาย เป็นระดับความแตกต่างในลักษณะของรูปพรรณในหมู่สมาชิกที่นิยามไว้โดยมีวัตถุประสงค์หนึ่ง ๆ เช่น ความแตกต่างด้านกลุ่มชาติพันธุ์และเชื้อชาติ อายุ เพศ ศาสนา ปรัชญา ความสามารถทางกาย ภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ทางเพศ สติปัญญา สุขภาพจิต ลักษณะทางพันธุกรรม บุคลิกภาพ พฤติกรรมหรือความสวยงาม ในกลุ่มหนึ่งๆ (วิกิพีเดีย, 2566)

ความหลากหลาย หมายถึง การให้คุณค่าและการใช้ประโยชน์จากความแตกต่างของบุคลากร ซึ่งครอบคลุมถึงตัวแปรต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา เพศ สัญชาติ ความพิการ แนวโน้มทางเพศ อายุ การศึกษา ถิ่นกำเนิด และทักษะ รวมทั้งความแตกต่างทางความคิด ความคิดเห็น สาขาการศึกษา และมุมมอง (เกณฑ์การบริหารการจัดการภาครัฐ, 2562)

สรุปความหลากหลายคือความแตกต่างกันของความคิดและการกระทำที่อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมในแต่ละสังคม ความหลากหลายเหล่านี้อาจนำไปสู่ความขัดแย้งเนื่องจากไม่ยอมรับในความแตกต่างของวัฒนธรรมและการมุ่งหวังที่จะสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนพื้นฐานของความเป็นเอกภาพที่นิยามว่า Unity ในปัจจุบันเรามีความหลากหลายต่างๆ ที่สำคัญอันเป็นจุดอ่อนไหวต่อความขัดแย้ง อาทิ

1. ความเชื่อในศาสนา แม้แต่ในศาสนาเดียวกันก็ยังมี ความแตกต่างระหว่างนิกาย เช่น หินยาน-มหายานในศาสนาพุทธ, สูหนี่-ชีอะห์ ในศาสนาอิสลาม, โปรเตสแตนต์-โรมันคาทอลิก ในศาสนาคริสต์ นอกจากนี้ยังมีลัทธิต่างๆ เช่น โยเรห์, พลังจักรวาล, โอมชินรีเกียว
2. การเมืองการปกครอง ที่มีหลากหลายรูปแบบ เช่น ประชาธิปไตย-สังคมนิยม-คอมมิวนิสต์-เผด็จการ ซึ่งความแตกต่างนี้มักเป็นเหตุสู่สงครามแย่งชิงดินแดน, เรียกร้องเอกราช, การรุกราน, ก่อการร้าย
3. ระบบเศรษฐกิจ ทุนนิยม ตลาดการค้าเสรี ผูกขาด รัฐวิสาหกิจ สังคมนิยม มักนำไปสู่การกีดกันทางการค้า ปลาใหญ่กินปลาเล็ก เพื่อผลประโยชน์ของตนเองให้มากที่สุดเป็นที่ตั้ง

4. เชื้อชาติ สีผิว ความแตกต่างนี้อาจถูกมองในลักษณะดูหมิ่นเหยียดหยาม โดยยกตัวเองว่าเป็นชาติพันธุ์ที่เหนือกว่านำไปสู่ความขัดแย้ง การกดขี่ข่มเหง เกิดการทำลายล้างเผ่าพันธุ์กันได้

5. วิธีการดำเนินชีวิต คนในสังคมเมืองและสังคมชนบท ย่อมมีการดำเนินชีวิตที่ต่างกัน ในขณะที่สังคมชนบทมักถูกมองว่าด้อยพัฒนา แต่กลับเป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทรต่อกันมากกว่าคนในเมืองใหญ่ที่ต่างคนต่างอยู่

6. ค่านิยม เพราะกระแสทุนนิยมที่สร้างค่านิยมที่ผิดเพี้ยนให้กับสังคมมากมาย สังคมไทยในปัจจุบันคนมีค่านิยมให้ความสำคัญกับความเจริญทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

7. วิสัยทัศน์ที่แตกต่าง ในสังคมต่างมีคนที่วิสัยทัศน์แตกต่างกัน ทั้งในแง่อนุรักษ์นิยมกับสมัยใหม่นิยม ขณะที่กลุ่มอนุรักษ์นิยมมีความพยายามที่จะรักษาระบบระเบียบประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมายาวนาน กลุ่มสมัยใหม่นิยมก็พยายามจะเปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งใหม่

นอกจากนี้ยังมีประเด็นของความแตกต่างหลากหลายในเรื่องของความต้องการที่ไม่เหมือนกัน แต่ละคนย่อมต้องการสิ่งตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของวัตถุ ฐานะ ตำแหน่งหน้าที่การงาน นำไปสู่การหาวิธีการไปสู่จุดหมายที่แตกต่างกัน ต่างคนต่างใช้วิธีการที่ต่างกันในการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ หลายครั้งที่เดิยวที่เราต่างขัดแย้งเรื่องวิธีการที่แตกต่าง แม้ว่าจะเห็นด้วยกันในจุดมุ่งหมายเดียวกันก็ตาม ตลอดจนการสื่อสารที่ต่างกันก็อาจนำมาซึ่งความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน จะเห็นได้ว่าความหลากหลายในประเด็นที่ยกมาดังกล่าวสามารถนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคมและก่อให้เกิดความไม่สงบได้

สังคมไทย ความหลากหลายดังที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นสิ่งที่มีอยู่ ในสภาพความเป็นจริงดังที่ทราบกันอยู่แล้วว่า สังคมไทยเป็นสังคมของพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยคนที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม อยู่ร่วมกันในดินแดนไทยมาอย่างช้านาน ความหลากหลายทางชาติพันธุ์จึงทำให้สังคมไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีความหลากหลาย ความแตกต่าง และความขัดแย้งสูง การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยนโยบายการรวมชาติให้เป็นหนึ่งเดียวกันทางความคิดคงมิเป็นผล ดังนั้นเราต้องหาวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เหมาะสมกับบริบทในโลกของความหลากหลายในสมัยหลังนวยุค

เอกภาพบนความหลากหลาย จาก Unity สู่อำนาจ Harmony

สังคมไทยมีลักษณะความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมสูง ประกอบด้วยประชาชนที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนในประเทศมีความแตกต่าง และในท่ามกลางความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรมในสังคมไทย ที่ทำให้เกิดความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดความคิดที่แตกต่างจนนำไปสู่ความขัดแย้ง กระบวนการและความเชื่อในเรื่องประชาธิปไตยถูกนำมาใช้ในฐานะของการเป็นเครื่องมือที่เชื่อว่าจะสามารถหลอมรวมและจัดความขัดแย้งในสังคมลงได้ โดยเชื่อว่าถ้าสร้างความเป็นเอกภาพแบบ Unity ได้ สังคมไทยจะไม่มี ความขัดแย้งกันอีก แต่ความเป็นจริงดังที่เราประจักษ์ในประวัติศาสตร์กันมาแล้วว่า ยิ่งรวมเป็นหนึ่งโดยเน้นเอกภาพหนึ่งเดียวกลับยิ่งสร้างความขัดแย้ง สิ่งนี้ล้วนเป็นผลพวงมาจากฐานความคิดของนวยุค ที่เชื่อเรื่องความจริงสูงสุดเป็นสากล ความเป็นประชาธิปไตยจึงถูกนำมาใช้อย่างผิดๆ โดยประชาธิปไตยในแบบที่คนไทยเข้าใจในลักษณะของการยึดเสียงข้าง

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2566)

มากเป็นหลักในทุกๆ เรื่อง กลับไม่ได้ช่วยพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาสังคมไทยในสมัยหลังนวยุค จึงต้องเป็นไปเพื่อลดความขัดแย้งและส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อสร้างความสุขสงบให้กับประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูงเช่นนี้ เราจึงต้องเปลี่ยนวิถีคิดใหม่โดยยึดกระบวนการทัศน์หลังนวยุคเป็นที่ตั้ง เราต้องยอมรับว่านวยุคนั้นได้ผ่านไปแล้ว ความคิดนวยุคก็เปลี่ยนแปลงไปแล้วเช่นกัน เราจึงต้องมองโลกแบบใหม่ ปรับกระบวนการพัฒนาใหม่ เปลี่ยนการมองความจริงที่ยึดติดยึดมั่นถือมั่นในความจริงที่เป็นหนึ่งเดียวเป็นการมองความจริงว่ามันมีหลากหลาย ความรู้ความจริง ความเชื่อมีมากกว่าหนึ่ง และไม่ เป็นสากล เราต้องเปลี่ยนความเชื่อในเชิงยึดติดมาเชื่อในเรื่องของความหลากหลายและการเป็นพลวัตของสังคมให้มากขึ้น เราจึงต้องเปลี่ยนแนวคิดจากการสร้าง Unity ไปสู่ Harmony กล่าวคือเปลี่ยนจากความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นความสามัคคี แนวคิดการสร้างสามัคคี ประองตอง สมานฉันท์ ให้ความสำคัญกับความคิด และความเชื่อที่หลากหลาย เคารพความแตกต่างทางด้านความคิดและการกระทำของผู้คนในสังคม โดยไม่แบ่งแยกโดยการยึดตัวตนและความคิดของตนเองเป็นสิ่งที่ถูกต้องฝ่ายเดียว ไม่มองอีกฝ่ายที่คิดเห็นไม่ตรงกันเป็นศัตรูที่ต้องเอาชนะ ไม่บีบบังคับให้ฝ่ายตรงข้ามต้องคิดเหมือนกับตน แต่ให้หันกลับมาร่วมมือพูดคุย แก้ปัญหาสร้างความเข้าใจและการยอมรับความแตกต่างโดยสันติวิธี บนพื้นฐานของการยอมรับและเคารพซึ่งกันและกันของปัจเจกบุคคล

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนในสังคมหนึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เพราะรากของปัญหาส่วนใหญ่มาจากความขัดแย้งทางความคิด และความต้องการระหว่างกลุ่มคนที่แตกต่างกัน ในต่างประเทศจึงได้มีความพยายามที่จะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสร้างความเข้าใจ และปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างสันติบนความแตกต่างที่หลากหลาย ดังนี้

ประเทศฟิลิปปินส์ : เป็นประเทศในประชาคมอาเซียนที่มีความแตกต่างทางศาสนา ทำให้เกิดการต่อต้านและไม่ไว้ใจกัน จึงเกิดโครงการ Peace Education เป็นโครงการการศึกษาเพื่อการสร้างสันติภาพ เพื่อแก้ไขทัศนคติที่ไม่ดีระหว่างคนทั้งสองศาสนา โดยมีกลุ่มประชาสังคมทั้ง 2 ศาสนาเป็นอาสาสมัครช่วยกันสอนนักเรียนในระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา การเรียนการสอนในหนึ่งชั้นเรียนจะมีนักเรียนทั้งสองฝ่ายเรียนและทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างยั่งยืนเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มที่แตกต่าง

ประเทศเกาหลีใต้ : มีการส่งเสริมพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลและการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง กระทรวงศึกษาธิการของเกาหลีใต้ได้จัดให้มีหลักสูตรที่ให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล และเกิดการยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้อื่น โดยสอดแทรกเข้าไปในทุกวิชาที่สอนและในทุกระดับชั้น เช่น ปลูกฝังจิตสำนึกการอยู่ร่วมกันในสังคม สิทธิและหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย การเคารพกฎหมาย และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล หน้าที่การเป็นพลเมืองโลก สันติภาพ ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องเมตตาธรรมและมนุษยธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ โดยในห้องเรียนจะให้การอภิปรายและยกกรณีตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์หาความจริงตามหลักเหตุผลมากกว่าอารมณ์ความรู้สึก

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยพบว่า คนจำนวนมากยังไม่ได้รับการปลูกฝังความคิดและจิตสำนึกในเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติมากเพียงพอ ดังตัวอย่างที่พบกันโดยทั่วไปคือ เมื่อใครคิดเห็นต่างจากตนเองจะถูกมองว่าเป็นศัตรูและหลายครั้งก่อให้เกิดการขัดแย้ง การวิวาทกัน เกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันเมื่อพบว่าฝ่ายใดมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกับของตน จนหลายกรณีนำไปสู่การฟ้องร้องคดีความตามกฎหมายมากมาย เป็นที่สร้างความวุ่นวายก่อความไม่สงบสุขให้แก่สังคมเป็นอย่างมาก การแก้ปัญหาและปลูกฝังค่านิยมความสามัคคีปรองดองสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาระบบการศึกษาไทย และกระบวนการสร้างความเป็นประชาธิปไตยแบบใหม่ที่แตกต่างจากการรับรู้และปฏิบัติเดิม

สำหรับการศึกษา ควรวางรากฐานการอยู่ร่วมกันอย่างสันติผ่านการปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้มีค่านิยมยอมรับความแตกต่างโดยไม่แตกแยก นอกจากนี้ผู้ใหญ่ในสังคมควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี โดยเห็นคุณค่ากันและกัน ยอมรับฟังความเห็นที่แตกต่าง วิพากษ์วิจารณ์กันโดยอยู่บนฐานของข้อเท็จจริงและการใช้เหตุผล เพื่อหาทางออกที่สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการสร้างสังคมใหม่ในสมัยนวยุค ที่คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขแม้มีความแตกต่างกัน และสามารถนำเอาความแตกต่างมาใช้ในทางสร้างสรรค์ ให้ประเทศได้รับการพัฒนามากขึ้น (ขวัญณา อุดมกานต์, 2562; เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2565; ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ, 2565)

กระบวนการสร้างประชาธิปไตยหรือความเป็นประชาธิปไตยหลังนวยุค เราอาจจะนำมติดีความและปฏิบัติใหม่ ความเชื่อเรื่องการตัดสินโดยเสียงข้างมากอาจจะต้องเปลี่ยนไปเป็นไม่ตัดสิน หรือตัดสินใจบนเกณฑ์ของหลักจริยธรรมที่เปิดกว้างทางกฎเกณฑ์และข้อจำกัดที่แตกต่างตามบริบทของสังคม โดยพิจารณาถึงสำนึกร่วมและอุดมการณ์ทางวัฒนธรรม ในที่นี้ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวความคิดการพัฒนาการสร้างเอกภาพบนความหลากหลายเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมไทยในหลังนวยุค โดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยในสมัยหลังนวยุคเป็นตัวขับเคลื่อน

ประชาธิปไตยหลังนวยุค

ประชาธิปไตยหลังนวยุคเป็นอย่างไร เป็นเวลาช้านานมาแล้วที่ประเทศไทยเราปกครองด้วยระบอบการปกครองที่เรียกว่า ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยยึดหลักการบริหารอำนาจของรัฐบาลที่มาจาก การเลือกของประชาชน โดยยึดหลักเสียงข้างมากและเคารพเสียงข้างน้อย โดยประชาธิปไตยที่ยึดกันคือ หลักความเสมอภาค เสรีภาพ และความยุติธรรม แต่เนื่องจากการหลักการนี้ยังคงเป็นที่กังขาของประชาชนคนไทยว่าเราเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงหรือไม่ เราเป็นประชาธิปไตยที่ยึดโดยหลักการแต่ปฏิบัติจริงไม่ได้หรือไม่ แต่ในโลกของความแตกต่างหลากหลายสมัยหลังนวยุคที่กระบวนการที่คนได้เปลี่ยนไป ประชาธิปไตยในลักษณะการยึดเสียงข้างมาก อาจจะได้เป็นทางออกที่ดีเสมอไปอีกแล้ว ดังที่ ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ (2565) ได้กล่าวไว้ว่า ประชาธิปไตยในลักษณะการยึดเสียงข้างมากเป็นหลัก 1 คน 1 เสียง ใช้ระบบตัวแทน และเน้นการเลือกตั้ง อาจไม่ได้เป็นทางออกเสมอไป ประชาธิปไตยลักษณะนี้อาจตายไปแล้ว เพราะในที่สุดแล้ววิธีและระบบการเลือกตั้งทำให้เกิดช่องโหว่ ก่อให้เกิดปัญหาว่าด้วยเรื่องเสียงข้างมาก (adversarial

democracy) สร้างความรู้สึกรู้สึกว่าเป็นผู้ชนะและผู้แพ้ เกิดการประท้วงต่อต้านและภาวะความเป็นศัตรูกัน ยิ่งจะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกันไปอย่างไม่รู้จบสิ้น

ในเมื่อคนเรามีความแตกต่างหลากหลาย สังคมประชาธิปไตยควรมีลักษณะอย่างไร ต้องมีกระบวนการตลอดจนวิธีในการสร้างเสริมแบบไหน จึงจะทำให้เราอยู่ต่อไปด้วยกันได้ ดังที่ ชาญเชาว์นไชยานุกิจ (2565) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า ความมีอคติในสังคมทำให้คนเราให้คุณค่าของความแตกต่าง ไม่เท่ากัน เรายอมรับและอดทนกับความแตกต่างไม่ได้ และผลักให้คนที่คิดต่างและไม่เหมือนเราอยู่ในชั่วตรงข้ามเสมอ เกิดการตีตรา ประณาม กีดกัน และการบังคับให้เกิดการหลอมรวมเป็นอันหนึ่ง นำมาซึ่งความทุกข์ ความรุนแรง และความแตกแยกในสังคม ยกตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมในโรงเรียนที่เน้นการบังคับหลอมรวมให้นักเรียนทุกคนมีลักษณะเหมือน ๆ กัน ความกดดันเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในสังคมโรงเรียน ทำให้เราไม่สามารถมองเห็นและยอมรับความแตกต่างที่แต่ละปัจเจกบุคคลพึงมีได้ ท่ามกลางความหลากหลายและความขัดแย้ง คนไทยจึงควรร่วมมือกันสร้างความเป็นเอกภาพบนความหลากหลาย ยอมรับและเคารพความแตกต่าง ภายใต้กติกากฎของการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยเช่นนี้ต้องถือว่าเป็นการมองโลกในแง่ดี เพราะการมองโลกเช่นนี้เป็นการมองอย่างสันติและสอดคล้องกับความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ประชาธิปไตยแบบใหม่ที่เราควรตีความหรือมุ่งเน้น ควรมีความหมายที่กว้างออกไปจากเพียงแค่ระบอบการปกครองระบอบหนึ่ง ที่ใช้สำหรับการปกครองบ้านเมืองเพียงเท่านั้น แต่ควรมีนิยามให้ครอบคลุมไปถึงการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคม ซึ่งถ้าพิจารณาตามหลักการของประชาธิปไตย กล่าวคือยึดหลักของความเสมอภาค เสรีภาพและยุติธรรม แต่ในความเป็นจริงในสังคมไทยเราต้องพิจารณาและยอมรับว่า ทั้ง 3 สิ่งนี้ เราให้ความสำคัญกับสิ่งใดมากจนเกินไปหรือไม่ และยังมีสิ่งใดที่เราเพิกเฉยหรือมองข้ามไปตลอดจนยังมีสิ่งใดหรืออะไรที่เราไม่สามารถทำให้มันเกิดขึ้นได้จริง เหล่านี้ล้วนเป็นคำถามที่ประชาชนควรตั้งคำถาม และช่วยกันหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมไทยให้เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ซึ่งที่ผ่านมาเราอาจมองแต่หลักของความเท่าเทียม แต่ก็ต้องยอมรับอีกว่าสังคมไทยไม่มีความเท่าเทียมอย่างแท้จริง เราต่างไขว่คว้าดิ้นรนหาความเสมอภาค โดยที่เราเองก็ยอมรับอยู่ในที่อยู่ว่าความเท่าเทียมไม่มีอยู่จริง ในขณะที่เราก็แสวงหาเสรีภาพในการแสดงออก การแสดงความคิดเห็น และการดำเนินชีวิต ซึ่งเราก็เห็นแล้วว่า เสรีภาพของเราได้ถูกกำหนดโดยกรอบทางความคิดไว้อีกเช่นกัน แต่ในขณะที่เรามุ่งเน้นความเท่าเทียม อิสรภาพเสรีภาพ แต่ลืมความยุติธรรมว่าเป็นสิ่งที่สำคัญของแนวทางประชาธิปไตยที่ต้องทำให้เกิดขึ้นในสังคม ความยุติธรรมในที่นี้หมายถึงอะไร ถ้าเรากำลังกล่าวถึงการสร้างเอกภาพบนความหลากหลาย ที่เน้นความสามัคคี ประองตอง สมานฉันท์ จาก Unity สู่ Harmony นั้น ความยุติธรรมจะหมายถึงการยอมรับความแตกต่าง ไม่กีดกัน ไม่แบ่งแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ไม่บังคับให้คนต้องคิดเห็นเหมือนกัน การเปิดโอกาสให้คนที่เห็นต่างได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันพูดคุยแก้ปัญหาอภิปราย เสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและมีเหตุผลอย่างจริงจัง เพื่อร่วมกันพัฒนาสังคมไทย ดังนี้แล้วความสามัคคี ประองตอง สมานฉันท์ย่อมเกิดขึ้นได้ ดังเช่น ชาญเชาว์นไชยานุกิจ (2565) ได้กล่าวไว้ว่า วิถียุติธรรมไม่ได้อยู่ในมือใครคนใดคนหนึ่งเท่านั้น แต่สร้างได้ด้วยมือของชาวบ้านที่

เข้าใจและมีธรรมชาติที่รักความเป็นธรรมอยู่แล้ว ศักดิ์ศรีของความเป็นประชาธิปไตยอยู่ที่การมีส่วนร่วม และแสดงออกถึงความต้องการและแสดงความคิดเห็นที่ไม่จำเป็นต้องเป็นไปในทางเดียวกันเสมอไป แต่ทำให้มีเอกภาพได้หากรู้และเข้าใจความแตกต่างและความขัดแย้งซึ่งเป็นธรรมชาติของสังคมมนุษย์

จอห์น ดิวอี้ (Dewey John, 2015) ได้กล่าวถึงประชาธิปไตยไว้ว่ามีได้หมายถึงเพียงระบบการปกครองประเทศตั้งที่นักรัฐศาสตร์ใช้กัน แต่ดิวอี้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้อย่างกว้างมาก โดยหมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกของสังคมนั้นๆ ดิวอี้ได้ตั้งคำถามว่า ถ้าท่านเป็นพระเจ้า ท่านจะอย่างไรกับประชาชน ซึ่งคำตอบก็จะเป็นว่า จะตรวจสอบความต้องการของประชาชนและให้สิ่งที่พวกเขาต้องการ ดังนั้นเราจะเห็นหลักการที่สำคัญของประชาธิปไตยคือความต้องการของประชาชน ว่าต้องการอะไร ชอบอะไร คิดอะไร หลักการเช่นนี้ดิวอี้ได้แสดงความคิดเห็นของเขาโดยมองจากสังคมอเมริกันที่ประชาชนมีบทบาทต่อชุมชนของตนมาก เช่น มีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย เลือกผู้นำ ดูแลชุมชน จัดตั้งสวัสดิการชุมชน การมีส่วนร่วมในหลายๆ ด้านเหล่านี้จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับปัจเจกบุคคล ซึ่งจะก่อให้เกิดความตระหนักใน 2 ประการ คือ ประการแรกให้คนได้รู้และตระหนักว่ากระบวนการประชาธิปไตยเป็นอย่างไร และประการที่ 2 คือปัจเจกบุคคลต้องมีเสรีภาพเท่าเทียมกันเพื่อว่าจุดหมายของสังคมจะได้บรรจบกับความต้องการของทั้งส่วนรวมและปัจเจกบุคคลด้วยเช่นกันโดยไม่มีใครชนะแพ้ ไม่มีใครได้มากได้น้อยไปกว่ากัน ซึ่งจะเห็นว่าประชาธิปไตยในแบบของดิวอี้สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกสังคม โดยเน้นที่ การดำเนินชีวิตมากกว่าการปกครองที่ใช้หลักการเสรีภาพ เสมอภาค และความยุติธรรมตามที่ตีความกันตามวิถีแบบดั้งเดิม

ดิวอี้กล่าวว่า ปัจจุบันคนเราต้องเผชิญปัญหาในหลายด้านอยู่ตลอดเวลา เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเมื่อเกิดปัญหาคนเรามักย้อนกลับไปหาอดีต เสมือนว่ามีภาพอดีตเป็นภาพจำลองของปัจจุบัน แต่ดิวอี้มองว่าเราต้องมองว่าสังคมคือการเปลี่ยนแปลง ความรู้ความคิดและคุณค่าแบบเดิมๆ นั้นอาจจะต้องเปลี่ยนแปลงไป ความรู้หรือความคิดชุดเดิมจึงต้องนำมาประยุกต์หรือปรับให้เข้ากับสังคมในสมัยปัจจุบัน ประชาธิปไตยก็เช่นกัน เราต้องมองว่าสังคมประชาธิปไตยในสมัยปัจจุบันหมายความว่าอย่างไร ต่างจากสังคมแต่เดิมมาอย่างไร ขณะนี้สังคมกำลังเผชิญกับอะไร มีปัญหาอะไร เราจะแก้ปัญหานั้นอย่างไร และเราจะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันอย่างไร ทั้งนี้เพราะชีวิตและสังคมไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งอยู่กับที่ หากแต่ทว่ามีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวตลอดเวลา การยึดมั่นถือมั่นในหลักการหรือความคิดความเชื่อเดิมๆ อย่างแน่นเหนียวโดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจะทำให้กลายเป็นคนยึดมั่นถือมั่นจนไม่ทันต่อเหตุการณ์ได้ ดิวอี้เชื่อว่าการสร้างประชาธิปไตยต้องยอมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ด้วยความอดทน มีขันติต่อกัน และวิธีนี้จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (Dewey, 2015)

ดังนั้นประชาธิปไตยสมัยหลังนวยุคจึงควรมีลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยในฐานะวิถีชีวิต คือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การหันหน้าเข้าหากัน ร่วมกันคิด ให้เหตุผล ชักจูงโน้มน้าว เคารพซึ่งกันและกัน การพยายามหาจุดที่ทุกฝ่ายรับได้ และที่สำคัญคือการมีความอดทนอดกลั้น และยอมรับความ

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2566)

หลากหลาย เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับและเข้าใจความเปลี่ยนแปลง เปิดใจเรียนรู้ว่าความจริงไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียว และปัจเจกบุคคลสามารถมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ซึ่งเราก็สามารถอยู่ร่วมกันได้บนความหลากหลายทางความคิดเหล่านั้นโดยมีต้องบีบบังคับให้ฝ่ายใดคิดเห็นเหมือนกับฝ่ายตน โดยยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนมีคุณค่า การมองเห็นคุณค่าของกันและกันจากทั้งมิติของความเหมือนและความต่าง เราจึงควรหันหน้ามาสมัครสมานสามัคคี ประองตอง สมานฉันท์กันไว้ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยไม่แบ่งแยกความแตกต่าง เพื่อให้เราสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขมากขึ้น สิ่งเหล่านี้จำเป็นสิ่งจำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลายอย่างสังคมไทยเป็นอย่างมาก สังคมที่ให้ค่านิยมกับเสรีภาพนั้นต้องมีความอดทนอดกลั้นอยู่คู่กันด้วย ความอดทนอดกลั้นจะเป็นหลักประกันที่ช่วยให้เราอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายได้มากขึ้น

บทสรุป

เครื่องมือที่สามารถสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคมไทยหลังวิกฤตคือ การปรับเปลี่ยนมุมมอง เปลี่ยนวิถีคิด แนวความคิดนี้มีพื้นฐานอยู่บนการยอมรับและเคารพในความหลากหลายและแตกต่างกันของผู้คนในสังคม เปลี่ยนจากการปลูกฝังความเป็นเอกภาพ (Unity) เป็นความสามัคคี ประองตองสมานฉันท์ (Harmony) แทน เพราะความเป็นเอกภาพที่เกิดจากการบังคับ ยิงทำให้คนเกิดความแตกแยก แต่ถ้าเปลี่ยนจากการบังคับเป็นการยอมรับ เน้นกระบวนการประชาธิปไตยในวิถีชีวิต เปิดโอกาสและส่งเสริมการมีส่วนร่วม ยอมรับความแตกต่างหลากหลายและรับฟังความคิดเห็น เหตุผลซึ่งกันและกัน วิพากษ์และวิจารณ์อย่างมีมิตรไมตรี มีใจที่เปิดกว้าง ลดทอนอัตตาในตนเอง เน้นความสามัคคีประองตอง ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันได้ด้วยความแตกต่างแต่ไม่แตกแยก เหล่านี้ต่างหากที่จะทำให้สังคมไทยเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

เกณฑ์การบริหารจัดการภาครัฐ. (2565). *ความหลากหลาย*.

<http://doh.hpc.go.th/pmqa2562/topicDisplay.php?id=22>

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2565). *เอกภาพบนความหลากหลาย ค่านิยมที่ต้องสร้างให้เด็กไทย*.

<http://www.kriengsak.com/node/660>

ขวัญนภา อุดมทนต์. (2562). *เอกภาพและความหลากหลายกับนโยบายเพื่อการพัฒนาการศึกษา*.

file:///C:/Users/Admin/Downloads/chonnanee

ชะลูด นิมเสมอ. (2565). *เอกภาพ*.

http://www.digitalschool.club/digitalschool/art/art3_1/lesson1/Page16.php

ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ. (2565). *เอกภาพในความแตกต่าง*. คมชัดลึกออนไลน์, หน้า 1,

<https://www.komchadluek.net/news/126931>

ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2562). *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม สังคมพหุนิยม กับประชาธิปไตย*.

<http://thaiciviceducation.org/th>

นาวิน พิชญวิศิษฏ์กุล. (2560). *ปรัชญาหลังนวยุค : อะไร อย่างไร และทำไม*. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 22(1), 147-155.

ประทุม อังกูโรหิต. (2556). *ปรัชญาปฏิบัตินิยม: รากฐานปรัชญาการศึกษาในสังคมประชาธิปไตย*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเสริฐ ศีลรัตน์. (2565). *เอกภาพ*.

http://www.digitalschool.club/digitalschool/art/art3_1/lesson1/Page16.php

สอ เสถบุตร. (2565). *เอกภาพ*.

http://www.digitalschool.club/digitalschool/art/art3_1/lesson1/Page16.php

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). *การสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์ รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี*.

https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/drive_politic/download/article/article_20190116140241.pdf

วิกิพีเดีย. (2565). *ความหลากหลาย*. <https://th.wikipedia.org/wiki>

Dewey, John. (2015). *Democracy and Education*. New York: The Free Press.

TAFT. (2565). *เอกภาพท่ามกลางความหลากหลาย*. <https://www.gotoknow.org/posts/76278>